

Лекція 3

Ринкова економіка

1. Поняття та принципи ринкової економіки
2. Кругообіг в ринковій економіці
3. Попит, пропозиція, ринкова ціна

1. Поняття та принципи ринкової економіки

Ринкова економіка — це економічна система, де рішення щодо виробництва та розподілу продуктів приймаються на основі існуючого попиту та пропозиції, які й визначають ціни на товари та послуги.

Принципи ринкової економіки:

- право приватної власності;
- економічна свобода;
- конкуренція
- саморегулювання.

Ринкова економіка є саморегулювальною, тому не передбачає втручання держави у своє функціонування. Роль держави у такій економіці мінімальна.

Конкуренція (від лат. *concurrere* — "зіштовхуватися") — економічне суперництво, боротьба між суб'єктами господарської діяльності за кращі умови виробництва і реалізації товарів та послуг з метою отримання якомога більшого прибутку. Отже, **завдання конкуренції** полягає у суперництві ринкових суб'єктів за реалізацію власних інтересів шляхом набуття економічних конкурентних переваг порівняно зі своїми суперниками.

Ринок — це система економічних відносин, яка дає можливість продавцям та покупцям обмінюватися потрібними ресурсами. Продавець пропонує на ринку товар або послугу, а покупець — засоби, тобто певний ціновий еквівалент. Суб'єктами ринку є продавці та покупці, до яких належать домогосподарства, підприємства та держава, а об'єктом на ринку — товари та гроші. Обмін на ринку між продавцями та покупцями є вільним і майже неконтрольованим.

Ринкова економіка (market economy) — це економічні відносини між економічними суб'єктами, побудовані на приватній власності та прагненнях отримати найбільшу вигоду в досягненні власних економічних інтересів. У ринковій економіці виробляється лише те, чого потребує ринок.

Варто знати

Рівень економічної свободи країни вимірюється індексом економічної свободи (Index of Economic Freedom). Він визначається американською дослідною організацією Heritage Foundation (з 1995 р.) та оприлюднюється виданням «Wall Street Journal». До розрахунку індексу економічної свободи входять 10 параметрів: свобода бізнесу; свобода торгівлі; податкова свобода; державні витрати; грошова свобода; свобода інвестицій; фінансова свобода; захист прав власності; свобода від корупції; свобода трудових відносин.

З 1995 року для України розраховується індекс економічної свободи. У 2016 році цей індекс розраховувався для 186-ти країн, однак кількісне вираження результатів отримали лише 178 країн. Україна зайняла у 2016 році 162-ге місце із показником 46,8.

<http://www.heritage.org/index/>

2. Кругообіг в ринковій економіці

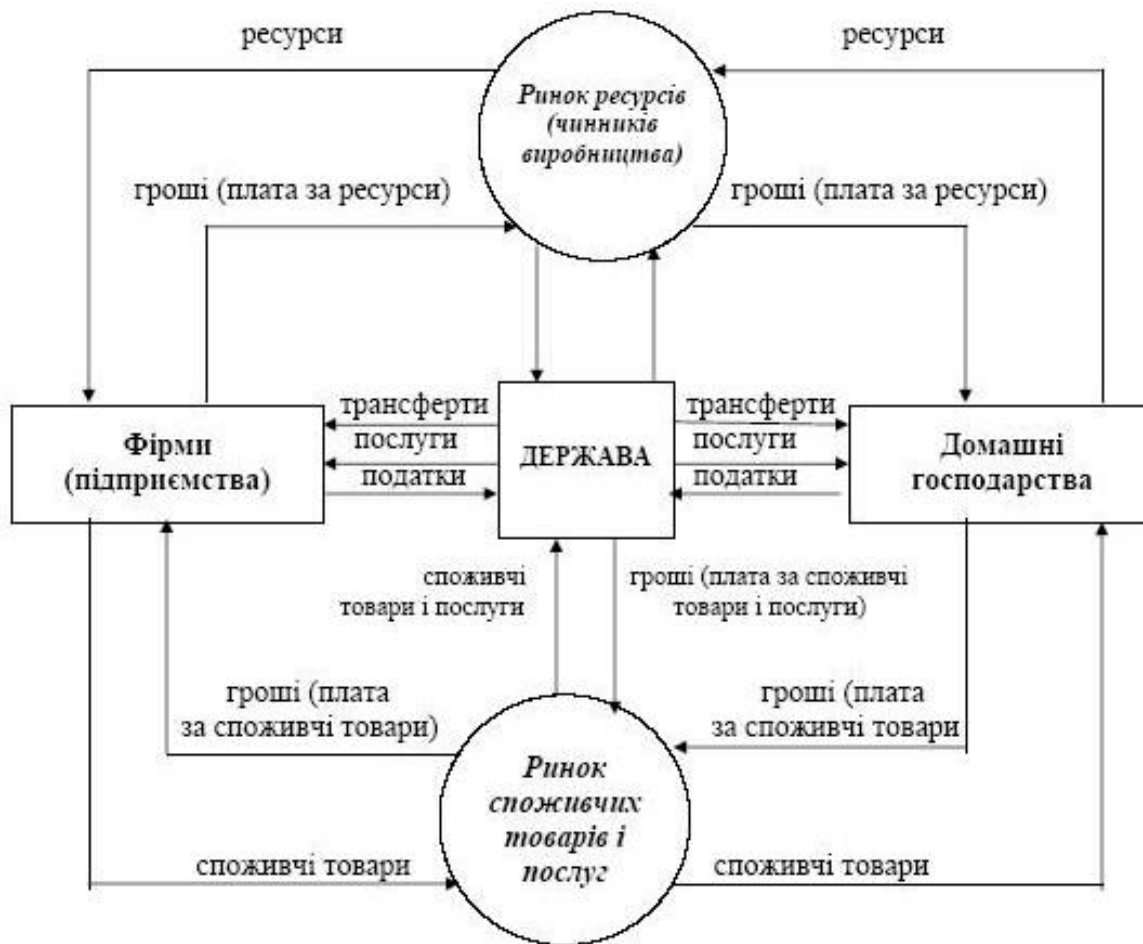

Рис. Модель господарського кругообігу з участю держави

Функції суб'єктів ринкової економіки

Домогос-
подарства

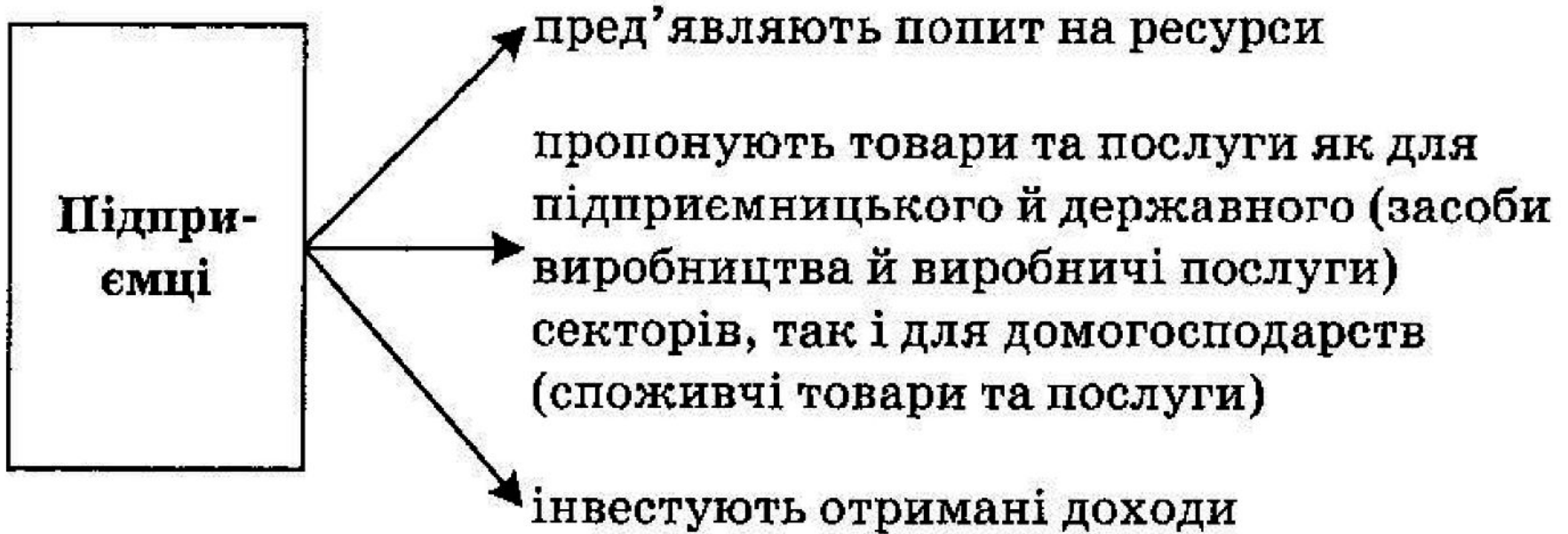
як власники економічних ресурсів

пропонують на ринку ресурсів фактори
виробництва

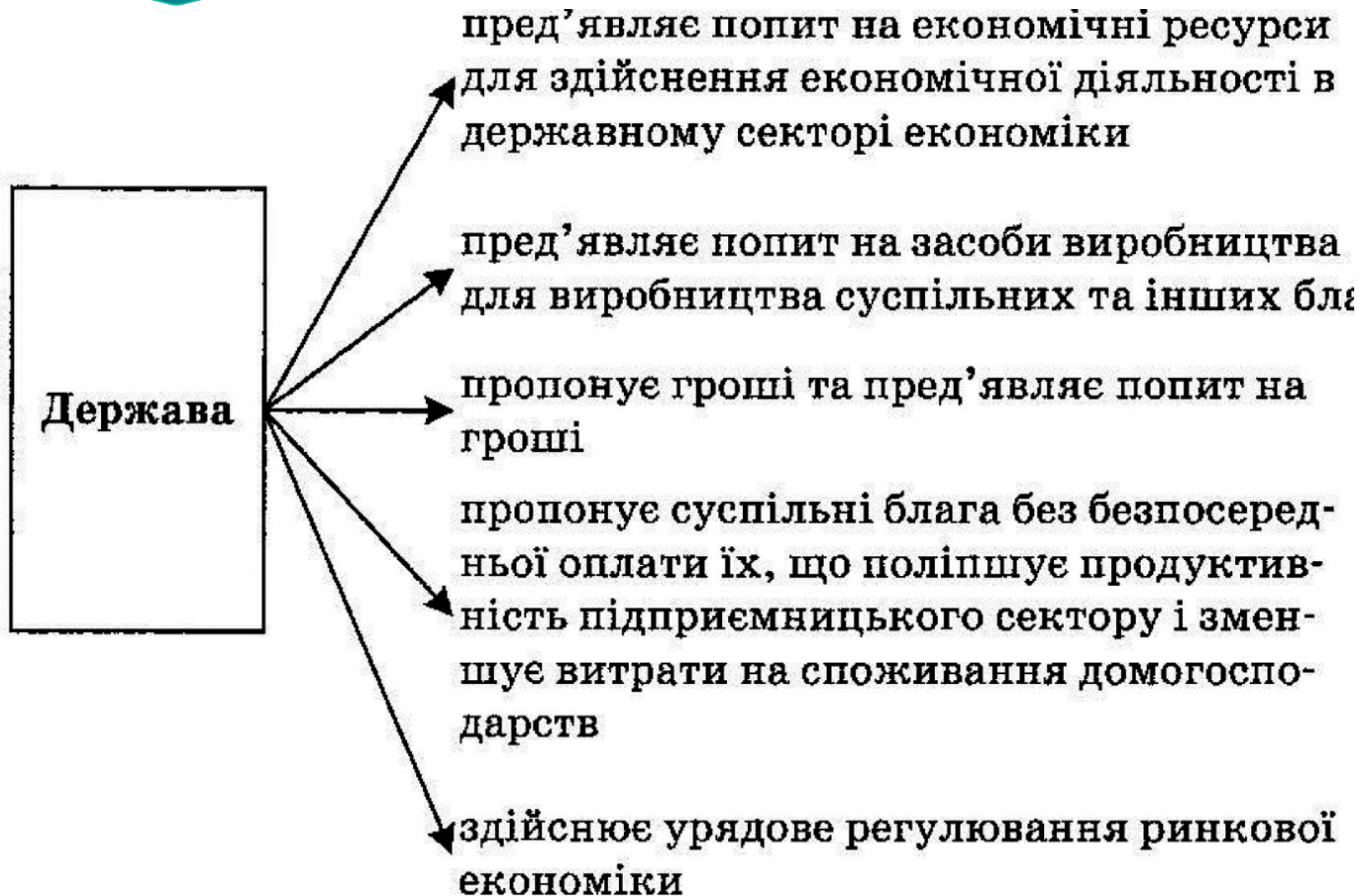
отримують доходи від проданих ресурсів

використовують доходи на придбання
(купівлю) споживчих (неінвестиційних)
товарів та послуг для задоволення
особистих потреб

Функції суб'єктів ринкової економіки

Функції суб'єктів ринкової економіки

Ринкова економіка послуговується **грошима**. Вони є мірилом вартості. Роль грошей у певні історичні періоди розвитку нашої цивілізації відігравали різні товари: сіль, браслети, шкури куниці та інші.

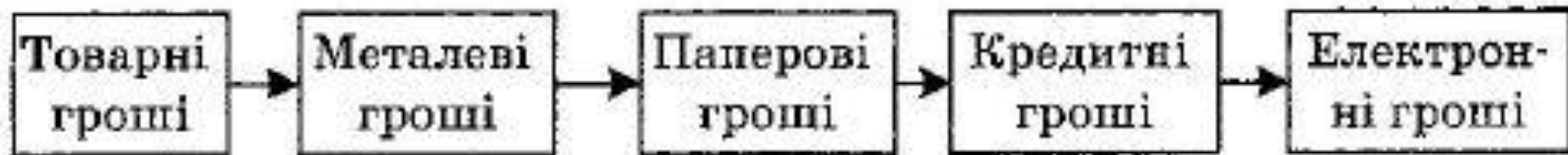

Рис. Еволюція форм грошей

3. Попит, пропозиція, ринкова ціна

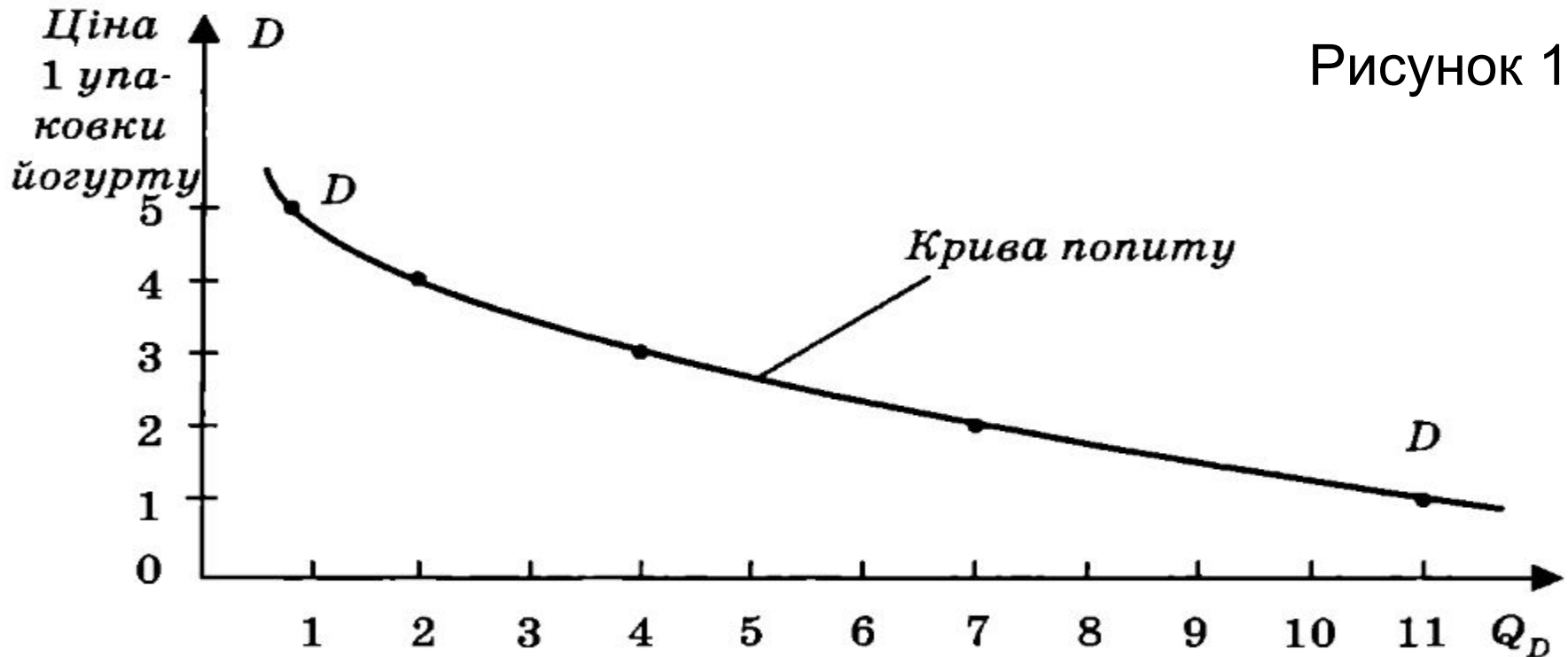
Попит (D), (Demand) – це кількість товару, яку хочуть і можуть придбати покупці за певний період часу за будь-яких можливих цін на цей товар.

Закон попиту – це загальний економічний закон, згідно з яким за незмінюваності всіх інших параметрів зниження ціни зумовлює відповідне зростання величини попиту і навпаки, тобто між ціною і попитом існує обернена залежність.

ЧИННИКИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ПОПИТ

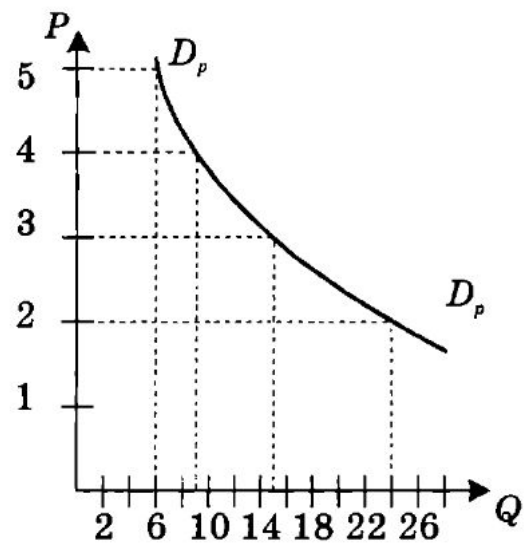
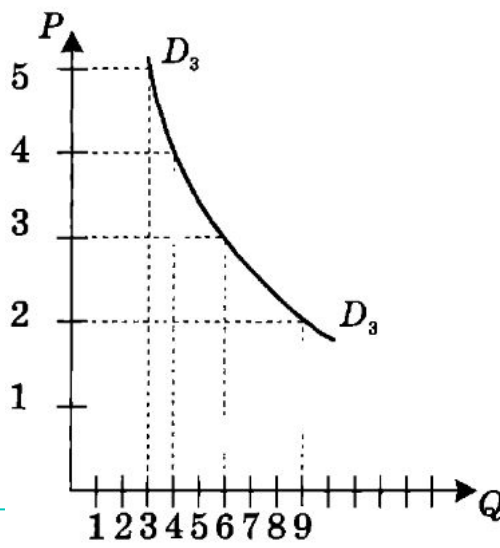
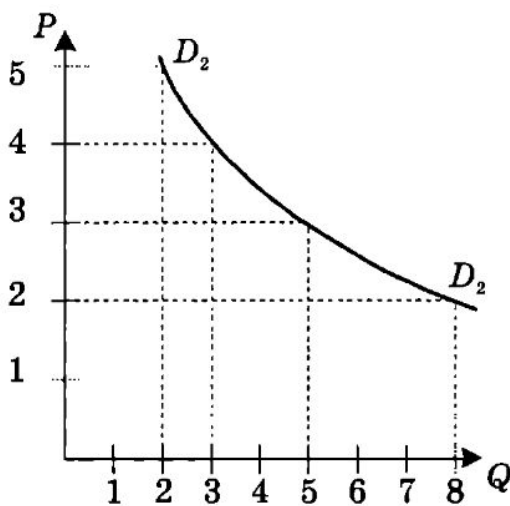
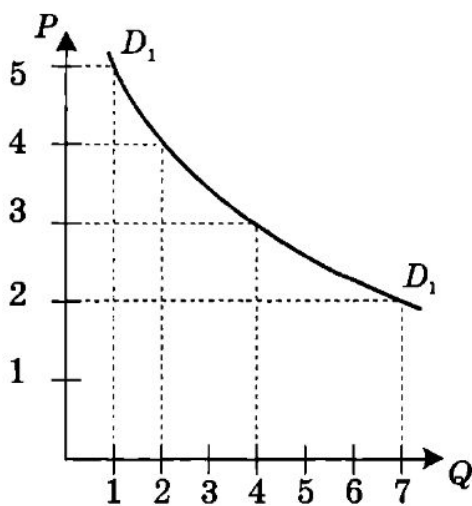
Крива індивідуального попиту на йогурт (за тиждень)

- Як бачимо, зменшення ціни на 1 упаковку йогурту зумовлює збільшення попиту на нього (за інших умов). Зобразимо цю залежність графічно у вигляді кривої попиту (**Demand**), яка позначається англійською літерою **D**.

Графік кривої ринкового попиту, побудований на основі додавання кривих індивідуального попиту

Рисунок 2

Зміщення кривої попиту внаслідок впливу на попит нецінових факторів

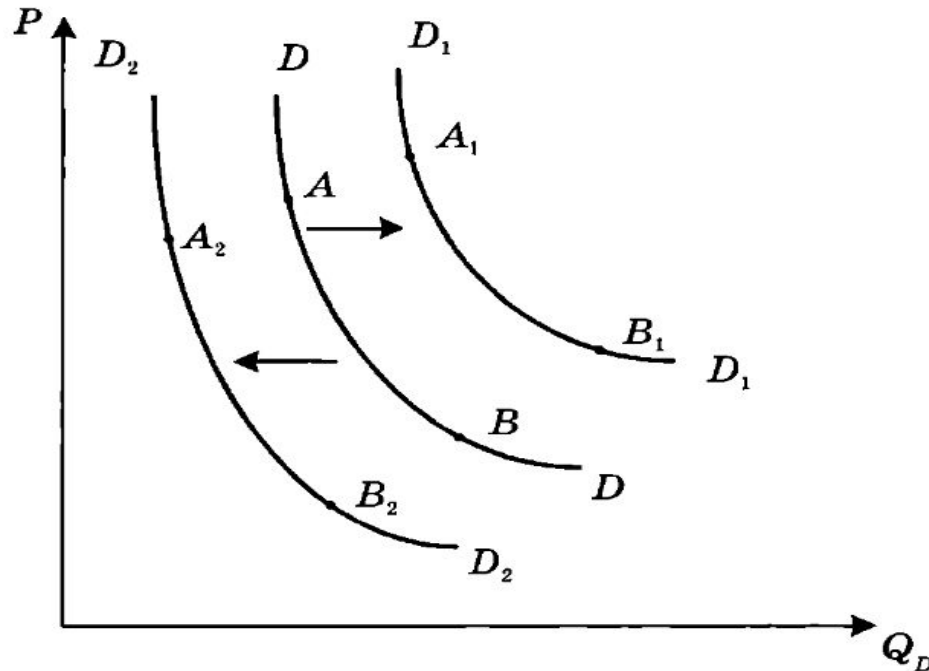

Рисунок 3

Зрушення кривої DD до D_1D_1 означає, що нецінові чинники викликають зростання величини попиту, а зсув DD до D_2D_2 — зменшення попиту.

Рух по кривій DD від точки A до точки B , по кривій D_1D_1 від A_1 до B_1 по кривій D_2D_2 від A_2 до B_2 відображає зміну обсягу попиту під впливом ціни.

Рух від точки A до точки A_1 , від A до A_2 , від A до B і т. д. означає, що на попит впливають нецінові фактори.

Пропозиція (S), (Supply) – це кількість товару, яку хочуть і можуть запропонувати на ринок продавці за певний проміжок часу за всіма можливими цінами на цей товар.

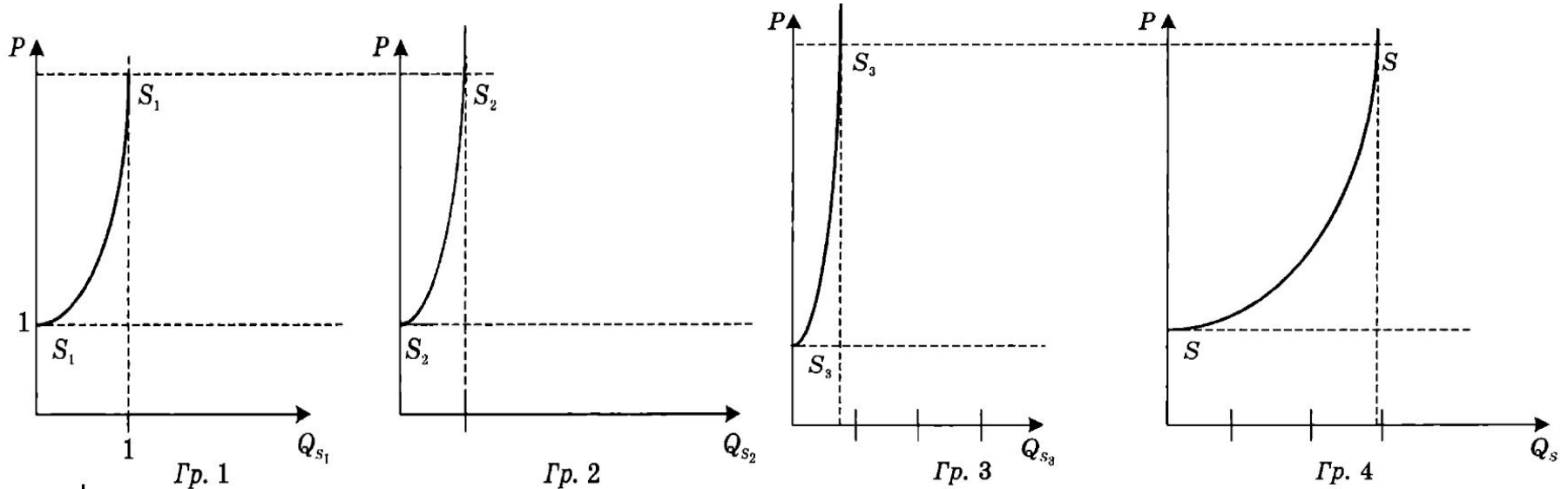
Закон пропозиції - чим вища ринкова ціна, тим більшою буде величина пропозиції, і навпаки (тобто має місце пряма залежність).

ЧИННИКИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ПРОПОЗИЦІЮ

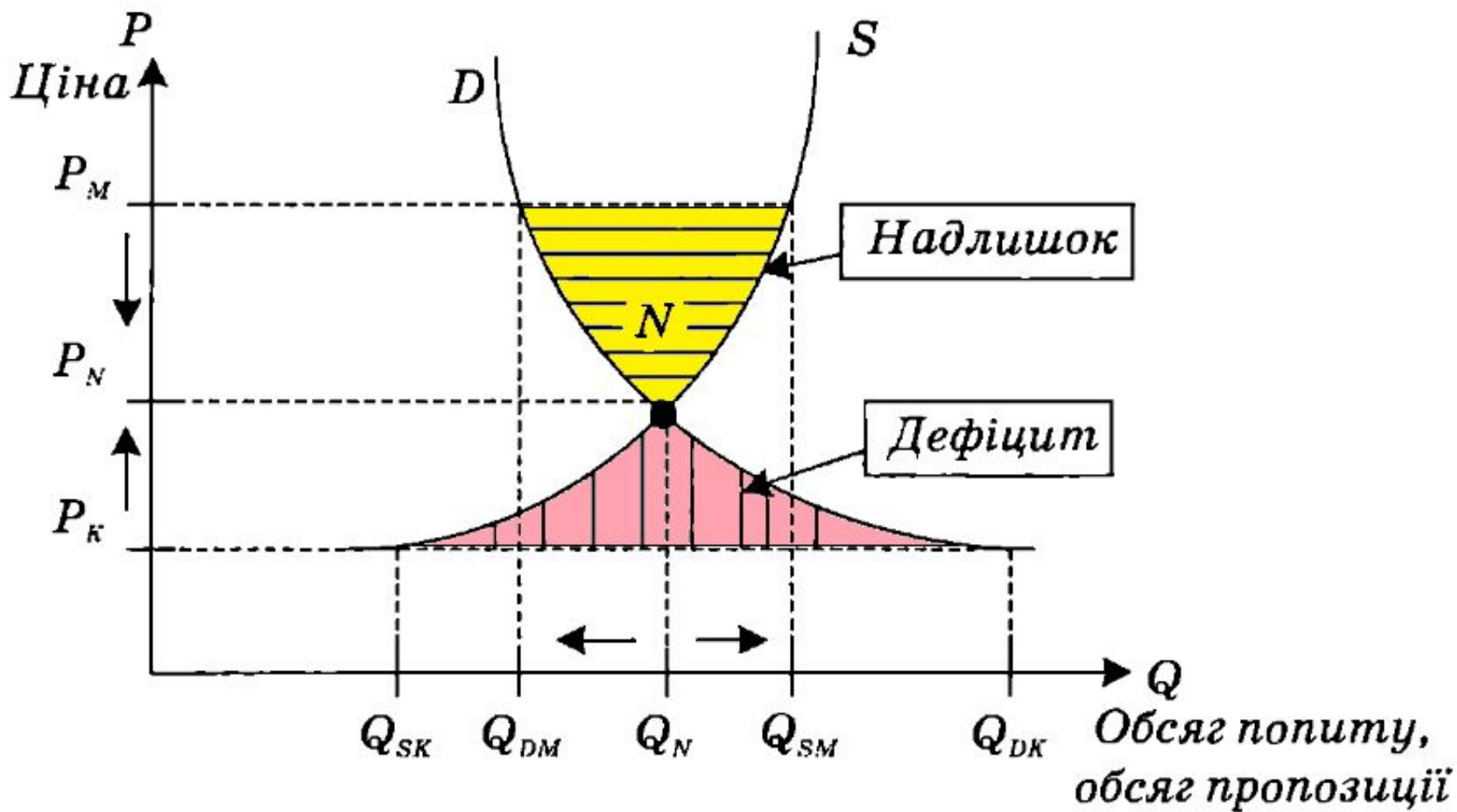
Графік кривої ринкової пропозиції

Рисунок 4

- Рух будь-якої точки по кривій пропозиції S (рис. 4) відображає зміну обсягу пропозиції залежно від ціни. Так, рух по кривій від точки А до точки В показує зменшення обсягу пропозиції йогурту з 1100 до 700 од., зумовлене зниженням ціни за 1 шт. з 5 до 4 грн.
- Зміни у самій пропозиції зміщують криву S праворуч або ліворуч. Це зумовлюється не зміною ціни, а неціновими чинниками (криві S_1S_1 та S_2S_2 на рис. 4). Зміщення кривої SS до S_1S_1 означає збільшення пропозиції йогурту, а зміщення кривої SS до S_2S_2 — скорочення його пропозиції.

Ринкова рівновага попиту і пропозиції

На графіку рівновага зображена точкою N , де перетинаються крива попиту (D) і пропозиції (S).

Цій точці рівноваги відповідає рівноважна ціна P_N та рівноважний обсяг попиту і пропозиції Q_N .

Рівноважна ціна P_N — це ціна, за якої внаслідок дії конкурентних сил продавці пропонують стільки товарів, скільки покупці готові купити.

Якщо ціна підніметься вище рівноважного рівня, тобто зміститься вгору до точки P_m , то на ринку відбудуться такі зміни: обсяг попиту зменшиться, змістившись ліворуч від Q_N до Q_{DM} , а пропозиція зросте від Q_N до Q_{SM} . Утвориться **надлишок** запропонованих товарів, показаний горизонтально заштрихованого фігурою.

Якщо ж ціна опуститься нижче рівноважного рівня, то попит зросте від Q_N до Q_{DK} , а пропозиція зменшиться з Q_N до Q_{SK} .

Заштрихована вертикально фігура графічно зображає **дефіцит** товарів на ринку.

На наступній парі Модульна контрольна робота

Дякую за увагу!